

Državna predmetna komisija za slovenščino za splošno maturo
Državni izpitni center
Kajuhova ulica 32 U
1000 Ljubljana

Datum: 8. 5. 2014

Državna komisija za splošno maturo
Ministrstvo za šolstvo

Zadeva: Odgovor na vprašanja v zvezi z izborom esejskih del za leto 2015

Glede na to, da je v pristojnosti Državne predmetne komisije za slovenščino za splošno maturo samo strokovna in tematska določitev knjig za esej, bi lahko bil naš odgovor zelo kratek, in sicer da smo strokovno, vestno in skrbno delovali v skladu z Zakonom o maturi (tudi s 54. členom, ki govori o izpitni tajnosti). Določanje cen knjig namreč ni v pristojnosti Državne predmetne komisije za slovenščino za splošno maturo.

Ker pa se je v zadnjem mesecu razvila širša debata na SlovLitu in je bil objavljen tudi časopisni članek v Dnevniku (članek *Matura kot posel, dijaki kot molzne krave*, 3. 5. 2014), s tem pa tudi poskusi ad hoc spreminjanja koncepta mature, kar je v tem času, ko se začneja spomladanski izpitni rok splošne mature, neprimerno, pa moramo odgovoriti malo daljše, bolj opisno:

1. Izbor knjig za tematski sklop splošne mature iz slovenščine temelji na njihovi nesporni literarni kakovosti: Za tematski sklop izbrana dela imajo prepoznavno literarno kakovost, recepcijsko mora biti delo sprejemljivo za bodočega maturanta in motivno-tematsko zanimivo za odraščajočega mladostnika. Zelo pomembno je, da so v tematskem sklopu takšna dela, ki zaradi primerljivosti omogočajo sestaviti več izpitnih kompletov. Tematski sklop *Otroštvo* prav gotovo ustreza vsem navedenim kriterijem; roman slovite pisateljice Nathalie Sarraute *Otroštvo* je njeno najmanj abstraktno delo, v katerem se pisateljica spominja svoje boleče razpetosti med očetom in materjo, ki sta se razšla, in med dvema domovinama, Rusijo in Francijo. S kresnikom nagrajeni avtobiografski roman Lojzeta Kovačiča *Otroške stvari* predstavlja enega od vrhov sodobne slovenske književnosti, gotovo je bil pred nekaj leti prav zato izbran za Cankarjevo tekmovanje, zato je verjetno v kar nekaj izvodih na voljo v šolskih knjižnicah.

2. Postopek določanja tematskega sklopa je bil za splošno maturo 2015 takšen kot vsako leto. Člani Državne predmetne komisije za slovenščino za splošno maturo več mesecev v skladu z izpitno tajnostjo intenzivno prebiramo različna dela iz slovenske in tuje književnosti, ki bi jih bilo možno vključiti v tematski sklop. Do odločitve za izbor pride šele takrat, ko se vsi člani predmetne komisije strinjamo z ustrežno kombinacijo. Pri tem smo letos zaprosili še za dodatno strokovno pomoč zunanje sodelavke z univerze (red. prof. dr. Alojzije Zupan Sosič, ki pozna delo v srednjih šolah in predmetni komisiji, obenem pa je tudi velika strokovnjakinja); v predmetni komisiji se je namreč z oktobrom 2012 zmanjšalo število članov, tako da v komisiji ni več strokovnjaka za književnost z univerze.

3. Zagotavljanje kakovosti: koncept maturitetnega izpita iz materinščine se razvija že od leta 1995. Maturitetni esej temelji na preverjanju bralnih in pisnih sposobnosti maturanta in se je veskozi dopolnjeval in postopoma spreminjal ter razvijal v skladu s spremembami učnega načrta in razvijanjem bralnih in ubeseditvenih zmožnosti kandidatov. Cilji maturitetnega eseja so tako tesno povezani s cilji pouka slovenščine in preverjajo zmožnost kandidatovega poglobljenega branja in dialoga z literarnim besedilom ter seveda njegovo zmožnost tvorjenja zaokroženega ter jezikovno kultiviranega besedila, kar je zahtevna naloga. Ta cilj pa se je veskozi uresničeval tako, da so dijaki poglobljeno prebrali nekaj literarnih del (tematski sklop), o tem problemsko razpravljali v učnem procesu v četrtem letniku in nato na maturitetnem izpitu izkazali zmožnosti poglobljenega problemskega branja in pisanja. Ob tem se je razvil tudi sistem zunanjega ocenjevanja, ki teži k čim bolj usklajenemu ocenjevanju in je dosegel povsem primerljive rezultate glede na druge esejske naloge.

Izbor literarnih besedil za maturitetni esej bi bil lahko seveda tudi drugačen, npr. sestavljen zgolj iz obveznih domačih branj, vendar je vprašljivo, če bi to prispevalo k višji bralni kulturi in boljši kvaliteti esejskih nalog. Če hočemo nadaljevati sedanji trend postopnega izboljševanja esejskega pisanja, bomo morali seveda skupaj s strokovno javnostjo razmišljati tudi o spremembah, morda tudi glede načina izbora literarnih besedil, vendar morajo biti spremembe utemeljene strokovno, predvsem pa morajo biti postopne in res pretehtane.

4. O cenah izbranih knjig: Državna predmetna komisija za slovenščino za splošno maturo je strokovna komisija, ki ne more soditi, kakšna bi bila primerna cena izbranih knjig in na njeno oblikovanje nima nobenega vpliva. Poudarjamo pa, da bi morala biti kar se da dostopna. Knjige namreč izidejo v visoki nakladi in so broširane. Predvsem pa srednje in osnovne šole ne bi smele biti (sploh ne v predmaturitetnem času) prostor prednaročil in trženja knjig. Kot predmetna komisija, ki nas zanima vsebina in znanje dijakov, za kar je dostopnost do knjig ne glede na socialni status bistvenega pomena, podpiramo idejo, da bi bile izbrane knjige kar najcenejše oz. celo prosto dostopne, npr. v e-obliki (prim. mnenje prof. dr. Marka Juvana), kar bi verjetno moralo urediti Ministrstvo za šolstvo s predčasnim odkupom avtorskih pravic

(določene ideje na to temo so bile izražene že v nekaterih člankih <http://www.andrejblatnik.com/predavanje.html>).

Žal se je začelo v tej razpravi ob cenah knjig tematskega sklopa za šolski esej 2015 ob neprimernem času (tik pred izvedbo splošne mature 2014, ko dijaki potrebujejo mir in zbranost) razpravljati tudi o strokovni plati esejskih nalog, kar je prav gotovo pomembna tema za strokovne konference. Vendar je pri tem treba upoštevati specifičnost slovenskega jezika in literature in namen splošne mature na Slovenskem. Izpit splošne mature iz slovenščine je izpit iz materinščine, ki se primarno izvaja samo na območju Republike Slovenije in je temelj preverjanja znanja iz slovenskega jezika. Ne bi bilo dobro, da bi se dobre prakse in dosežena kakovost na splošni maturi iz slovenščine kar tako zavrgle, preden ne razvijemo ustreznih in preverjenih drugačnih možnosti.

S spoštovanjem,

v imenu in po dogovoru na Državni predmetni komisiji za slovenščino za splošno maturo doc. dr. Hotimir Tivadar.